

Савицький Д. В.

Студент 5-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г.О., кандидат історичних наук, доцент
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

***ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ НЕОБХІДНОСТІ ОХОРОНИ
ГЕОГРАФІЧНОГО ЗАЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ***

У процесі розвитку продуктивних сил і технічного прогресу на базі конкретних природних умов у світі виникали специфічні технології і виробничі традиції, які зберігалися і передавалися з покоління в покоління. З часом у деяких регіонах світу виділялися окремі виробники або групи виробників, які спеціалізувалися на виробництві певного високоякісного товару, з особливими властивостями, притаманними тільки цьому товару. З розширенням ринку ці товари стали користуватися все більшим попитом, що спонукало виробників дбайливо зберігати оригінальність і характерні особливості товару, а також секрети та усталені традиції його виробництва.

Для того, щоб можна було виділити такі товари серед подібних товарів, вироблених в інших регіонах, але які не мали особливих відмінностей, ці товари випускали на ринок із зазначенням на них назви відповідного географічного місця, з якого товар походив родом. З метою захисту застосованих назв від неправомірного використання виробниками з інших місць їх намагалися захистити законним шляхом, для чого заносили в спеціальні державні реєстри. Таким чином, поступово виникало поняття «зазначення походження товарів».

З розвитком світового ринку товарів необхідність правової охорони таких позначень набувала все більшого значення, як на національному рівні, так і в міждержавних відносинах. Для цього на національному рівні створювалися спеціальні закони та нормативно-правова база, на світовому - міжнародні та міждержавні договори.

При цьому національна нормативно-правова база окремих держав створювалася на основі існуючої міжнародно-правової бази та з урахуванням національних особливостей кожної країни. В даний час на міжнародному рівні правова охорона зазначень походження товарів здійснюється за допомогою багатосторонніх, регіональних і двосторонніх договорів.

Мотиви, які спонукають країни або регіони надавати правову охорону географічним зазначенням, можна умовно звести до двох основних:

1) економічний: очевидне підвищення визнання комерційних переваг використання для товарів з особливими характеристиками географічних зазначень, особливо це стосується сільськогосподарських і харчових продуктів;

2) місце походження як елемент ідентифікації товару: зазначення географічного походження є найважливішими інструментами виділення товарів на світовому ринку. Ці інструменти передають і гарантують споживачеві переваги, які закладені в специфічному продукті, і пов'язані з віковою традицією виробничої майстерності та особливими природними характеристиками, зокрема характеристиками навколишнього середовища регіону.

Україна багата регіонами, природні фактори яких, формують особливі властивості товарів. Вони формують групу так званих «природних найменувань» місць походження товарів. Це - найменування деяких мінералів, мінеральних вод, сировини, лікарських трав тощо. Наприклад, Донецьке вугілля, Волинські топази, Житомирські граніти, Миргородська вода, Трускавецька вода, Слов'янська сіль і т.п.

У переважній більшості випадків особливі властивості товарів обумовлені одночасною дією природних умов і людського фактора. При цьому саме специфічні природні умови є передумовою для виникнення і впровадження особливих виробничих технологій, досвіду і зберігання традицій. Вони сприяють виникненню так званих «класичних найменувань» місць походження товарів. У цьому випадку функціональна залежність проявляється двояко: з одного боку - між властивостями товару і географічним місцем, з іншого - між виробничими традиціями і природними умовами.

Так характерні властивості карпатських різьблених виробів з дерева визначаються виробничими традиціями, навичками, національним колоритом різьбярів, а також природними умовами, що дозволяє майстрам використовувати для обробки деревину бука, карпатську ялину. А такі вина, як кримські, одеські, закарпатські, визначаються якісними характеристиками винограду, що росте в районі Виноградова, Сонячної Долини, Масандри, Овідіюполя, Таїрова та ін., і технологією виготовлення, заснованої на виробничому досвіді і традиціях виноробів.

Користується попитом і придбала репутацію не тільки в Україні, а й за її межами певна категорія сільськогосподарських товарів (українські насіння, кримський лук) і харчових продуктів, які є характерними тільки для української кухні (українські вареники, галушки, карпатські копчені сири, київський торт і т.п.). Особливі якості таких продуктів обумовлені сукупністю чинників, таких, як майстерність людей, їх досвід, традиції десятирічної або навіть сторічної давнини.

У наш час спостерігаються наполегливі спроби підробити товари, для яких використовуються зазначення походження, також відомі факти використання іноземними фірмами українських географічних назв таких, як «Крим», «Масандра». З іншого боку, на ринку України відомі випадки, коли українські виробники при маркуванні своїх товарів, особливо таких, як вина і сири,

використовують географічні зазначення, пов'язані з місцями на території інших країн. Всі ці фактори викликають необхідність чіткого розуміння українськими виробниками сутності такого об'єкта права інтелектуальної власності, як зазначення походження товарів. Це важливо, насамперед, для його дієвого застосування з урахуванням переваг перед іншими об'єктами, що складають комерційні позначення, а також для розуміння кожним виробником унікального товару протиправності використання чужих назв (позначень), щоб уникнути надалі втрати вже придбаної репутації як власника виключних майнових прав на інший об'єкт інтелектуальної власності, наприклад, на знак для товарів і послуг (торгову марку). Крім того, розуміння сутності цього об'єкта права інтелектуальної власності ускладнюється наявністю в міжнародному праві різної термінології, яка використовується в цій сфері, особливістю характеру права, розмаїттям національних режимів правової охорони.